

Қазақстан Сабақты Бағалау Парағының Анықтамасы (КТОР)

III. САБАҚТЫҢ ЖОБАСЫ ЖӘНЕ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ

1. Оқыту стратегиялары мен жаттығулар оқушылардың алдыңғы білімін және оған тән түсініктерді ескереді.

A cornerstone of reformed teaching is taking into consideration the prior knowledge that students bring with them. The term “respected” is pivotal in this item. It suggests an attitude of curiosity on the teacher’s part, an active solicitation of student ideas, and an understanding that much of what a student brings to the mathematics or science classroom is strongly shaped and conditioned by their everyday experiences.

Жаңартылған оқытудың негізі оқушылардың өздерімен бірге алып келген алдыңғы білімді ескеру болып табылады. Бұл тармақта «құрметтелетін» термині маңызды болып табылады. Бұл мұғалімнің қызығушылығын, оқушының идеяларын белсенді түрде іздеуді және оқушының математика немесе ғылым сыныбына әкелетін нәрселерінің көпшілігі олардың күнделікті тәжірибесімен қалыптасып, шартталатынын түсінуді ұсынады.

4	Most students are engaged in discussion of prior knowledge and it is explicit that preconceptions are explored. Most students are engaged in small group and whole group discussions that lead to real student understanding. Оқушылардың көпшілігі алдыңғы өткен тақырыптар туралы пікірталастарға қатысады және осылайша біржақты ойлардың зерттеліп жатқаны анық. Оқушылардың көпшілігі шағын топтағы және жалпы топтық талқылауларға қатысады, бұл оқушылардың нақты түсінуіне әкеледі.
3	Students apply prior knowledge in whole group discussion. Teacher solicits examples or discussion of problems and some students respond. Оқушылар алған білімдерін топтық талқылауда қолданады. Мұғалім мысалдар келтіруге немесе мәселелерді талқылауға шақырады және бірнеше оқушылар жауап береді.
2	Teacher asks students to recall and a few students respond. There is some discussion in the whole group. Мұғалім оқушылардан еске түсіруді сұрайды және кейбір оқушы жауап береді. Бүкіл сыныпта аздаған пікірталас жүріп жатыр.
1	The teacher refers to previous student experiences or reminds students of previous learning. Мұғалім оқушылардың өткен тәжірибесіне сілтеме жасайды немесе оқушыларға бұрынғы алған білімдерін еске салады.
0	The teacher makes no reference to prior knowledge. Мұғалім оқушылардың бұрынғы біліміне сілтеме жасамайды.

2. Сабақ оқушыларды бұрынғы білімдерін талқылауға тартуға арналған.

Much knowledge is socially constructed. The setting within which this occurs has been called a “learning community.” The use of the term community in the phrase “the scientific community” (a “self-governing” body) is similar to the way it is intended in this item. Students participate actively; their participation is integral to the actions of the community, and knowledge is negotiated within the community. It is important to remember that a group of learners does not necessarily constitute a “learning community.”

Білімнің көп бөлігі қоғамда қалыптасады. Бұл үрдіс орын алатын орта «оқу қауымдастығы» деп аталды. «Ғылыми қауымдастық» («өзін-өзі басқару» органы) тіркесіндегі қауымдастық терминінің қолданылуы осы тармақтағы мақсатқа ұқсас. Оқушылар белсенді қатысады; олардың қатысуы қауымдастық әрекеттерінің ажырамас бөлігі болып табылады және білім қауымдастық ішінде келіссөздер арқылы жүзеге асырылады. Оқушылар тобы міндетті түрде «оқу қауымдастығын» құруы міндетті емесігін есте ұстаған жөн.

4	All students in the small group or cross group contribute to the construction of ideas and theory building. Whole class discussion also occurs with many students actively participating. Шағын топтағы немесе кросс топтағы барлық оқушылар идеялар мен теориясын құруға үлес қосады. Сыныптағы пікірталас та көптеген оқушылардың белсенді қатысуымен өтеді.
3	Some students in the small group and or cross group contribute to the construction of ideas and theory building. Шағын топтардағы және/немесе кросс топтардағы бірнеше оқушылар идеяны және теорияны құруға үлес қосады.
2	There is some whole class discussion with only a few students participating in the construction of ideas or theory building. Бүкіл сыныпта кейбір оқушының қатысуымен пікірталас бар және олар идеяны құруға немесе теорияны құруға қатысады.
1	There is some student-to-student interaction and discussion but little or no construction of ideas or theory building. Оқушылар арасында аздаған өзара әрекеттесу және пікірталас бар, бірақ идеяны немесе теория құру аз немесе мүлдем жоқ.
0	The lesson employs only whole class discussion with little evidence of community such that the lesson is teacher-centered. Сабақта бүкіл сыныптық талқылау ғана қолданылады, сондықтан сабақ мұғалімге бағытталған.

3. Бұл сабақта оқушылардың ізденістері ресми презентациядан бұрын болды. Оқушыларға тәжірибе жасау және дербестікті дамыту барысында көмектесу үшін бірнеше тіректер беріледі.

Teaching allows students to build complex abstract knowledge from simpler, more concrete experience. This suggests that any formal presentation of content should be preceded by student exploration. This does not imply the converse that all exploration should be followed by a formal presentation.

Оқыту оқушыларға қарапайым, нақтырақ тәжірибеден күрделі абстрактілі білімді құруға мүмкіндік береді. Бұл мазмұнның кез келген формалды таныстырылуы оқушылардың зерттеуінен бұрын болуы керек дегенді білдіреді. Бұл барлық ізденуден кейін ресми презентация болуы керек дегенді білдірмейді.

4	The teacher presents NO formal content prior to student exploration. Мұғалім оқушы ізденуіне дейін ешқандай ресми мазмұн ұсынбайды.
3	The teacher introduces some formal content prior to student investigation. Мұғалім оқушы ізденуіне дейін кейбір ресми мазмұнмен таныстырады.
2	The teacher presents the expected results of the student investigation prior to student exploration. Мұғалім оқушылардың ізденуінің алдында күтілетін нәтижелерді ұсынады.
1	The teacher's instruction of formal content occurs prior to student investigation. Мұғалімнің формальды мазмұны бойынша қысқаша ақпарат беруі оқушылардың ізденуінен бұрын өтеді.
0	No student exploration is observed. Ешқандай оқушы ізденуі жүргізілмейді.

4. Бұл сабақ оқушыларды проблеманы шешудің көптеген жолдарын іздеуге және бағалауға шақырды.

Divergent thinking is an important part of mathematical and scientific reasoning. A lesson that meets this criterion would not insist on only one method of experimentation or one approach to solving a problem. A teacher who valued alternative modes of thinking would respect and actively solicit a variety of approaches, and understand that there may be more than one answer to a question.

Дивергентті ойлау математикалық және ғылыми пайымдаудың маңызды бөлігі болып табылады. Бұл критерийге сәйкес келетін сабақ тек бір эксперимент әдісін немесе мәселені шешудің бір тәсілін талап етпейді. Баламалы ойлау әдістерін бағалайтын мұғалім әртүрлі тәсілдерді құрметтейді және әртүрлі тәсілдерді белсенді түрде сұрайды және сұраққа бірнеше жауап болуы мүмкін екенін түсінеді.

4	The teacher solicits multiple approaches to solve the problem and class discussion occurs in small and large groups. Allowing for students to evaluate (i.e., peer review) responses and discuss their relative merits. Мұғалім мәселені шешудің бірнеше тәсілдерін ұсынуға ынталандырады, ал сыныпта талқылау шағын және үлкен топтарда өтеді. Оқушыларға жауаптарды
---	--

	бағалауға (бір-бірін бағалау) және олардың салыстырмалы артықшылықтарын талқылауға мүмкіндік беру.
3	The teacher solicits multiple approaches to solve the problem in small and/or large groups. Students compare approaches, make generalizations. Мұғалім шағын және/немесе үлкен топтарда есептерді шешудің бірнеше тәсілдерін ұсынуға шақырады. Оқушылар тәсілдерді салыстырады, жалпылау жасайды.
2	The teacher encourages students to utilize at least two approaches to solve the problem individually or within small groups. Students use information to solve problems, identify connections and/or relationships. Мұғалім оқушыларды жеке немесе шағын топтарда мәселені шешу үшін кем дегенде екі тәсілді қолдануға шақырады. Оқушылар ақпаратты мәселелерді шешу, байланыстарды және/немесе қатынастарды анықтау үшін пайдаланады.
1	The student investigation is teacher directed. Activity is “cookbook” and/or has one solution to a problem. Students restate or paraphrase information. Оқушылардың зерттеу жұмыстарын мұғалім басқарады. Жаттығулар "нұсқаулық кітап" бойынша жасалады және/немесе мәселенің бір шешімі бар. Оқушылар ақпаратты қайталайды немесе парафраздайды.
0	The teacher does not encourage students to investigate or problem solving. Activity includes memorizing information and does not indicate understanding the material. Мұғалім оқушыларды зерттеуге немесе мәселелерді шешуге шақырмайды. Жаттығулар ақпаратты есте сақтауды қамтиды және материалды түсінуді көздемейді.

5. Ideas originating with students were encouraged and may determine the focus and direction of the lesson. Оқушылардан туындаған идеялар ынталандырылды және олар сабақтың фокусы мен бағытын анықтай алады.

If students are members of a true learning community, and if divergence of thinking is valued, then the direction that a lesson takes cannot always be predicted in advance. Thus, planning and executing a lesson may include contingencies for building upon the unexpected. A lesson that met this criterion might not end up where it appeared to be heading at the beginning.

Егер оқушылар шынайы оқу қоғамдастығының мүшелері болса және ойлаудың әртүрлілігі бағаланса, онда сабақтың бағытын әрқашан алдын ала болжау мүмкін емес. Осылайша, сабақты жоспарлау және орындау күтпеген жағдайға байланысты күтпеген жағдайларды қамтуы мүмкін. Бұл критерийге сай келетін сабақ басында жоспарланғандай аяқталмауы мүмкін.

4	The teacher presents a general problem and students originate ideas/approaches/strategies which focus the direction of the lesson. It involves either activity or discussion. Мұғалім ортақ мәселені ұсынады, ал оқушылар сабақтың бағытын анықтайтын идеяларды/тәсілдерді/стратегияларды әзірлейді. Ол тапсырмалар орындауды немесе талқылауды қамтиды.
---	---

3	Teacher determines focus of lesson but students generate ideas and questions which significantly change the direction of the lesson. Teacher occasionally ties student discussion back to original lesson plan. A large portion of the lesson is determined by student input. Мұғалім сабақтың бағытын анықтайды, бірақ оқушылар сабақтың бағытын айтарлықтай өзгертетін идеялар мен сұрақтарды тудырады. Мұғалім кейде оқушылардың талқылауын бастапқы сабақ жоспарымен байланыстырады. Сабақтың көп бөлігі оқушының қосқан үлесімен анықталады.
2	Teacher determines focus of lesson and although student ideas are explored in some depth, the end result is still as planned. Мұғалім сабақтың бағытын анықтайды, оқушылардың ойлары жеткілікті түрде терең зерттелсе де, сабақтың соңы жоспарланғандай болып қалады.
1	Teacher determines focus of lesson which proceeds as planned; although some student ideas may be explored at a superficial level, it does not change the direction of the lesson. Student input is largely procedural. Мұғалім жоспар бойынша өтетін сабақтың бағытын анықтайды; оқушылардың кейбір идеялары үстірт деңгейде зерттелгенімен, бұл сабақтың бағытын өзгертпейді. Оқушылардың үлес сабаққа қосуы процедуралық сипатта болады.
0	The lesson is teacher demonstration/lecture. Сабақ – мұғалімнің демонстрациясы/дәрісі.

IV ӘДІСТЕР / ОҚЫТУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ

6. Басқа пәндермен және/немесе шынайы әлем құбылыстарымен байланыстар зерттелді және бағаланды.

Connecting mathematical and scientific content across the disciplines and with real world applications tends to generalize it and make it more coherent. A physics lesson on electricity might connect with the role of electricity in biological systems, or with the wiring systems of a house. A mathematics lesson on proportionality might connect with the nature of light and refer to the relationship between the height of an object and the length of its shadow.

Математикалық және ғылыми мазмұнды басқа пәндермен және шынайы өмір қолданбаларымен байланыстыру оны жалпылауға және оны неғұрлым үйлесімді етуге көмектеседі. Электр тогы тақырыбы бойынша физика сабағы электр тогының биологиялық жүйелердегі рөлімен немесе үйдің сым жүйелерімен байланысты болуы мүмкін. Пропорционалдылыққа арналған математика сабағы жарықтың табиғатымен байланысып, объектінің биіктігі мен оның көлеңкесінің ұзындығы арасындағы қатынасқа сілтеме жасай алады.

4	The lesson is connected to a familiar context/real world example. Applications or connections to another discipline are considered and explored. Students are highly engaged in making connections.
---	---

	Сабақ таныс контекст/шынайы әлем мысалымен байланысты. Басқа пәнде қолдану немесе байланыстар қарастырылады және зерттеледі. Оқушылар байланыс жасауда белсенділік танытады.
3	The lesson is connected to a familiar context/real world example. Applications or connections to another discipline are mentioned. Students are moderately engaged in making connections. Сабақ таныс контекст/шынайы әлем мысалымен байланысты. Басқа пәнде қолдану немесе байланыстар атап өтіледі. Оқушылар байланыстар жасауды орташа деңгейде орындайды.
2	A familiar context/real world example is mentioned but there is no significant exploration. Any applications or connections to another discipline observed may be superficial. Student engagement is minimal. Таныс контекст/шынайы әлем мысалы атап өтіледі, бірақ маңызды зерттеулер жасалмайды. Басқа пәнде қолдандану немесе байланыстар үстіртін болуы мүмкін. Оқушылардың қатысуы аз.
1	The lesson is based on a familiar context/real world example, but there are no connections to another discipline. Сабақ таныс контекст/шынайы әлем мысалына негізделген, бірақ басқа пәнмен байланысы жоқ.
0	The lesson is not connected to another discipline or based on a familiar context/real world example. Сабақ басқа пәнмен байланысты емес және таныс контекстке/ шынайы әлем мысалына негізделмеген.

7. Оқушылар болжамдарды, бағалауларды және/немесе гипотезаларды жасады және оларды тексеру үшін құралдар ойлап тапты.

This item does not distinguish among predictions, hypotheses and estimations. All three terms are used so that the KTOP can be descriptive of both mathematical thinking and scientific reasoning. Another word that might be used in this context is “conjectures”. The idea is that students explicitly state what they think is going to happen before collecting data. In mathematics, these terms may have a somewhat different meaning which would involve analyzing situations, and engaging in systematic reasoning and proof. Exploring, justifying, and using mathematical conjectures are common to all content areas and, with different levels of rigor, all grade levels.

Бұл тармақта болжамдар, гипотезалар және бағалаулар арасындағы айырмашылық жоқ. Барлық үш термин КТОР математикалық және ғылыми ойлауды сипаттай алатындай етіп қолданылады. Бұл контексте қолдануға болатын тағы бір сөз - «болжау». Бұл идея студенттерге деректерді жинамас бұрын не болуы керек деп ойлайтынын нақты айту болып табылады. Математикада бұл терминдер жағдайларды талдауды және жүйелі негіздеу мен дәлелдеуге қатысуды қамтитын сәл өзгеше мағынаға ие болуы мүмкін. Математикалық болжамдарды зерттеу, негіздеу және пайдалану барлық пәндік салаларға ортақ және әр түрлі қатаңдық деңгейлерімен оқытудың барлық деңгейлері үшін ортақ.

4	The teacher encourages the students to explicitly make and explain their prediction, estimation, hypothesis, and/or solutions. Students devise a means for testing their prediction, estimation, hypothesis, and/or solutions. Мұғалім оқушыларды өз болжамдарын, бағалауларын, гипотезаларын және/немесе шешімдерін нақты құруға және түсіндіруге ынталандырады. Оқушылар өздерінің болжамдарын, бағалауларын, гипотезасын және/немесе шешімдерін тексеру үшін құралдарды әзірлейді.
3	The teacher encourages the students to explicitly make their prediction, estimation hypothesis and/or solutions but does not ask them to explain them- The teacher guides student discussions on how they could have tested their prediction, estimation, hypotheses, and/or solutions. Мұғалім оқушыларды өз болжамдарын, бағалауын, гипотезаларды және/немесе шешімдерді нақты етіп құруға шақырады, бірақ олардан оларды түсіндіруді сұрамайды. Мұғалім оқушыларға өздерінің болжамдарын, бағалауын, гипотезаларды және/немесе шешімдерді қалай тексеруге болатыны туралы талқылауға жетекшілік етеді.
2	The students make at least one prediction, estimation, hypothesis, and/or solution and the teacher devises a means for testing them. Оқушылар кем дегенде бір болжамды, бағалауды, гипотезаны және/немесе шешімді жасайды, ал мұғалім оларды тексеру құралын әзірлейді.
1	The students make at least one prediction, estimation, hypothesis and/or solution but they do not discuss testing them. Оқушылар кем дегенде бір болжам, бағалау, гипотеза және/немесе шешім жасайды, бірақ оларды тексеруді талқыламайды.
0	Students informally play around with materials or ideas. Оқушылар материалдармен немесе идеялармен бейресми түрде айналышықтап жүреді.

8. Абстракция элементтерді қолдану (яғни, символдық бейнелер) маңызды болған кезде ынталандырылды. (Оқушылар құбылыстарды бейнелеу үшін әртүрлі құралдарды (модельдер, сызбалар, графиктер, шартты белгілер, нақты материалдар, манипуляциялар және т.б.) пайдаланды).

Conceptual understanding can be facilitated when relationships or patterns are represented in abstract or symbolic ways. Not moving toward abstraction can leave students over-whelmed with trees when a forest might help them locate themselves.

Қарым-қатынастар немесе үлгілер абстрактілі немесе символдық тәсілдермен ұсынылған кезде концептуалды түсінуді жеңілдетуге болады. Абстракцияға көшпеу оқушыларды орманның ішінде өз орнын табудың орнына ағаштармен басылып қалуына әкелуі мүмкін.

4	The teacher encourages the students to represent the phenomenon in an abstracted way or multiple representations (verbally, written, computer modeling, graphical, mathematical, pictorial, diagrammatic, etc.). There is a discussion of how the representations are related to each other.
---	--

	Мұғалім оқушыларды құбылысты абстрактілі немесе бірнеше жолмен (ауызша, жазбаша, компьютерлік модельдеу, графикалық, математикалық, кескіндемелік, схемалық т.б. пайдалана отырып) көрсетуге ынталандырады. Көріністердің бір-бірімен байланысы туралы пікірталас бар.
3	The teacher encourages the students to represent the phenomenon in an abstracted way or by way of multiple representations (verbally, written, computer modeling, graphical, mathematical, pictorial, diagrammatic, etc.). No discussion follows. Мұғалім оқушыларды құбылысты абстрактілі түрде немесе бірнеше жолмен (ауызша, жазбаша, компьютерлік модельдер, графикалық, математикалық, кескіндемелік, диаграммалық және т.б.) бейнелеуге ынталандырады. Ешқандай талқылау болмайды.
2	Only the teacher represents the phenomenon with multiple representations - no student input. Мұғалім ғана құбылысты бірнеше көріністермен көрсетеді – оқушы үлес қоспайды.
1	Only the teacher represents the phenomenon with a single representation – no student input. Мұғалім ғана құбылысты бір ғана көрініс арқылы – оқушының қатысуынсыз көрсетеді.
0	No abstract or symbolic representations of the phenomenon are demonstrated. Құбылыстың абстрактілі немесе символдық бейнелері көрсетілмеген.

9. Мұғалімдер оқушыларды өз оқулары туралы рефлексия жасауға шақырды.

Active reflection is a **meta-cognitive activity** that facilitates learning. It is sometimes referred to as “thinking about thinking.” Teachers can facilitate reflection by providing time and suggesting strategies for students to evaluate their thoughts throughout a lesson. A review conducted by the teacher may not be reflective if it does not induce students to re-examine or re - assess their thinking.

Белсенді рефлексия – оқуды жеңілдететін метатанымдық әрекет. Оны кейде «ойлау туралы ойлау» деп те атайды. Мұғалімдер оқушыларға сабақ бойы өз ойларын бағалау үшін уақыт беру және стратегияларды ұсыну арқылы рефлексияны жеңілдете алады. Мұғалім жүргізетін шолу оқушылардың ойларын қайта тексеруге немесе қайта бағалауға итермелемесе, онда ол шолу рефлексиялық болмауы мүмкін.

4	The teacher encourages the students to discuss questions such as “How do we know this?” “How can we be sure?” “What does this tell us about what we know?” within their small group. Then the teacher extends the discussion back to the whole class. Мұғалім оқушыларды олардың шағын тобында «Біз мұны қайдан білеміз?», «Біз қалай сенімді бола аламыз?», «Бұл бізге білетініміз туралы не айтады?» деген сұрақтарды талқылауға шақырады. Содан кейін мұғалім талқылауды кеңейтеді.
---	---

3	The teacher encourages the students to discuss questions such as “How do we know this?” “How can we be sure?”, “What does this tell us about what we know?” only within their small group. (no whole group discussion). Мұғалім оқушыларды олардың шағын тобында ғана «Біз мұны қайдан білеміз?», «Біз қалай сенімді бола аламыз?» «Бұл бізге білетініміз туралы не айтады?» деген сұрақтарды талқылауға шақырады. (топтық талқылау жоқ)
2	There are some students that formulate some ideas about their learning process (i.e., are thinking about their thinking) but the teacher does not encourage the students to bring forth these ideas during the class discussion. Кейбір оқушылар өздерінің оқу үдерісі туралы кейбір идеяларды тұжырымдайды (яғни өз ойлары туралы ойлайды), бірақ мұғалім оқушыларды бұл идеяларды сыныптағы талқылаулар кезінде ұсынуға шақырмайды.
1	The teacher offers up one or two possible standard ideas about how the students might be thinking about their learning process. Мұғалім оқушылардың оқу процесі туралы қалай ойлайтыны туралы бір немесе екі ықтимал стандартты идеяны ұсынады.
0	The teacher does not provide time for student reflection. Мұғалім оқушыға рефлексия жасауға уақыт бермейді.

10. Зияткерлік қатаңдық, конструктивті сын және идеяларды сынау бағаланды.

At the heart of mathematical and scientific endeavors is rigorous **debate**. In a lesson, this would be achieved by allowing a variety of ideas to be presented, but insisting that challenge and negotiation also occur. Achieving intellectual rigor by following a narrow, often prescribed path of reasoning, to the exclusion of alternatives, would result in a low score on this item. Accepting a variety of proposals without accompanying evidence and argument would also result in a low score.

Математикалық және ғылыми әрекеттердің негізінде қатаң пікірталас жатыр. Сабақта бұған әртүрлі идеяларды ұсынуға мүмкіндік беру арқылы қол жеткізуге болады, бірақ қиындықтар мен келіссөздер де орын алады. Балама нұсқаларды жоққа шығаратын тар, жиі қолданылатын пайымдау әдісін ұстану арқылы интеллектуалды қатаңдыққа жету осы тармақ бойынша төмен ұпайға әкеледі. Әртүрлі ұсыныстарды дәлелдерсіз мен аргументтерсіз қабылдау да төмен ұпайға әкеледі.

4	There is critical discussion of the ideas within the small groups and/or cross-group and/or whole group. Шағын топтарда және/немесе кросс топтарда және/немесе бүкіл топта идеяларды сыни талқылау жүргізіледі.
3	There is critical discussion of the ideas within the small groups. Шағын топтарда идеяларды сыни талқылау жүргізіледі.
2	The students articulate more than one idea and competing ideas are offered. Оқушылар бірнеше идеяны тұжырымдайды және бәсекелес идеялар ұсынылады.
1	The students articulate one idea, but no competing ideas are offered.

	Оқушылар бір идеяны тұжырымдайды, бірақ бәсекелес идеялар ұсынылмайды.
0	The students articulate no ideas related to the activity(ies). Оқушылар әрекетке (әрекеттерге) байланысты ешқандай идеяны тұжырымдамайды.

V СЫНЫП МӘДЕНИЕТІ

Коммуникативті әрекеттесулер

11. Мұғалім технология мен медиа сияқты әртүрлі құралдарды пайдалана отырып оқушыларды өз идеяларын басқаларға жеткізуге ынталандырды.

The intent of this item is to reflect the communicative richness of a lesson that encouraged students to contribute to the discourse and to do so in **more than a single mode (making presentations, brainstorming, critiquing, listening, making videos, group work, etc.)**. Notice the difference between this item and item 11. Item 11 refers to representations. **This item refers to active communication using multiple modes.**

Бұл тармақтың мақсаты - оқушыларға дискурста үлес қосуға және оны бірнеше режимде (**презентация жасау, миға шабуыл жасау, сынау, тыңдау, бейнероликтер жасау, топтық жұмыс және т.б.**) жасауға ынталандыратын сабақтың коммуникативті байлығын көрсету. Осы тармақ пен 11-тармақ арасындағы айырмашылыққа назар аударыңыз. 11-тармақ өкілдіктерге қатысты. **Бұл тармақ бірнеше режимдерді қолданатын белсенді қарым-қатынасты білдіреді.**

4	Most/all students share their ideas with their classmates using at least three modes of communication in small and whole groups. Оқушылардың көпшілігі/барлығы шағын және тұтас топтарда кем дегенде үш қарым-қатынас құралын қолдана отырып өз идеяларын сыныптастарымен бөліседі.
3	Most students share information using at least two means of communication in small groups. Students clearly listen to each other. Оқушылардың көпшілігі шағын топтарда кем дегенде екі қарым-қатынас құралын пайдаланып ақпарат алмасады. Оқушылар бір-бірін мұқият тыңдайды.
2	Some students may communicate ideas within small groups using one or two means of communication. It is noted that many students are not engaged in communicating ideas. Кейбір оқушылар шағын топтарда бір немесе екі қарым-қатынас құралдарын пайдалана отырып пікір алмаса алады. Көптеген оқушылардың ойын жеткізумен айналыспайтыны байқалады.
1	Little communication among students. Students may share procedural information but not ideas. Оқушылар арасындағы қарым-қатынас аз. Оқушылар процедуралық ақпаратты бөлісе алады, бірақ идеяларды емес.
0	The students do not communicate ideas with each other.

	Оқушылар бір-бірімен пікір алмаспайды.
--	--

12. Мұғалімнің сұрақтары әртүрлі ойлау түрлерін тудырды.

Teacher questioning triggers divergent modes of thinking by framing problems for which there may be more than one correct answer or framing phenomena that can have more than one valid interpretation.

Мұғалімнің сұрақтары дұрыс жауабы бірнеше болуы мүмкін есептерді құрастыру немесе бірнеше дұрыс интерпретацияға ие болатын құбылыстарды құру арқылы ойлаудың әртүрлі режимдерін іске қосады.

4	The teacher asks many open-ended questions which open up the conceptual space. Students offer multiple explanations and/or explore connected areas within the large AND small groups. Many different answers are possible and various interpretations may be explored. Мұғалім тұжырымдамалық кеңістікті ашатын көптеген ашық сұрақтар қояды. Оқушылар көптеген түсіндірмелер ұсынады және/немесе соған қатысты аймақтарды үлкен ЖӘНЕ шағын топтарда зерттейді. Әртүрлі жауаптар болуы мүмкін және әртүрлі түсіндірулерді зерттеуге болады.
3	The teacher asks some genuinely open-ended questions that focus the lesson. Students are encouraged to respond. Teacher may also propose explanations, but does not discount student's ideas. Мұғалім сабақ фокусы бола алатын бірнеше ашық сұрақтар қояды. Оқушылардан жауап беру сұралады. Мұғалім түсініктемелер де ұсына алады, бірақ оқушының идеяларын жоққа шығармайды.
2	The teacher asks at least one open-ended or divergent question. It is a genuine open ended question. Teacher may encourage students to try out different strategies AND encourage them to explore. There is time for expression of student ideas. Мұғалім кем дегенде бір ашық немесе дивергентті сұрақ қояды. Бұл нағыз ашық сұрақ. Мұғалім оқушыларды әртүрлі стратегияларды қолдануға және оларды оқуға ынталандыра алады. Оқушылардың ойын айтуға уақыты бар.
1	The teacher asks at least one open-ended question, but it is clear that the teacher is looking for a specific answer. Мұғалім кем дегенде бір ашық сұрақ қояды, бірақ мұғалімнің нақты жауап іздейтіні анық.
0	The teacher asks no open-ended questions. Questions are fact-based only. Мұғалім ашық сұрақтар қоймайды. Сұрақтар фактілерге негізделген.

13. Мұғалім оқушыларды өзара және бір-бірімен сөйлесуіне көп мүмкіндікпен қамтамасыз етті.

A lesson where a teacher does most of the talking is not student centered. This item reflects the need to increase both the amount of student talk and of talk among students. A “high proportion” means that at any point in time it was as likely that a

student would be talking as that the teacher would be. A “significant amount” suggests that critical portions of the lesson were developed through discourse among students. Мұғалім көп сөйлейтін сабақ оқушыға бағытталған сабақ емес. Бұл тармақ оқушының сөйлеу көлемін де, оқушылар арасындағы сөйлеу көлемін де арттыру қажеттілігін көрсетеді. «Жоғары пропорция» кез келген уақытта оқушының мұғалім сияқты сөйлейтінін білдіреді???. «Маңызды көлем» сабақтың маңызды бөліктері оқушылар арасындағы дискурс барысында дамығанын көрсетеді.

4	This lesson is mostly student talk with critical portions of the lesson developed through student-to-student discourse. Бұл сабақ негізінен оқушылар арасындағы әңгімелесу арқылы дамыған сабақтың критикалық бөлігі болып табылатын оқушылар әңгімесі.
3	A larger portion of the talk is student-to-student; however critical portions of the lesson are not developed through this discourse. Әңгіменің көп бөлігі оқушылар арасында болады; алайда бұл дискуссияда сабақтың маңызды бөліктері қарастырылмаған.
2	The proportion of student-to-student talk to teacher-to-student talk is about equal. Оқушылар мен мұғалімдер арасындағы әңгімелердің үлесі шамамен бірдей.
1	There is minimal student-to-student dialog. Оқушылар арасындағы диалог аз.
0	There is no talk amongst students. Student-instructor dialog (answering questions) is not scored for this item. Оқушылар арасында әңгіме жоқ. Оқушы пен мұғалімнің диалогы (сұрақтарға жауап) бұл тармақ бойынша бағаланбайды.

14. Оқушылардың сұрақтары мен пікірлері сыныптағы әңгіменің фокусы мен бағытын жиі анықтайды.

This item implies not only that the flow of the lesson was often influenced or shaped by student contributions, but that once a direction was in place, students were crucial in sustaining and enhancing the momentum.

Бұл тармақ сабақтың өту барысын көбінесе оқушылар әсер ететінін немесе қалыптастыратынын ғана білдірмейді, сонымен қатар бағыт берілгеннен кейін оқушылар сол серпінді сақтауда және арттыруда шешуші рөл атқаратынын білдіреді.

4	The students discuss in their groups, between groups, with the teacher AND with the whole class. This discourse is central to the development of the description and development of understanding of the phenomenon. Оқушылар өз топтарында, топтар арасында, мұғаліммен және бүкіл сыныппен талқылайды. Бұл дискурс құбылысты суреттеу мен түсінуді дамытуда негізгі болып табылады.
3	The students discuss in their groups AND with the teacher. This discourse is central to the development of the description of the phenomenon. Оқушылар өз топтарында және мұғаліммен бірге талқылайды. Бұл дискурс құбылысты суреттеуді дамытуда негізгі болып табылады.

2	The students discuss in their small groups, but the discourse is not central to the development of the description of the phenomenon. Оқушылар шағын топтарда талқылайды, бірақ дискурс құбылысты суреттеуді дамыту үшін маңызды емес.
1	The students discuss with the teacher, however student input only slightly influences the focus or direction of the discourse. Оқушылар мұғаліммен талқылайды, бірақ оқушының үлесі дискурстың фокусына немесе бағытына аз ғана әсер етеді.
0	The teacher determines the direction of the lesson with no student input. Мұғалім оқушылардың қатысуынсыз сабақтың бағытын анықтайды.

15. Мұғалім оқушылардың қажеттіліктеріне қарай оқу жоспарына икемділік пен жауап беруді көрсетті, мысалы: дифференциация.

Respecting what others have to say is more than listening politely. Respect also indicates that what others had to say was actually heard and carefully considered. The lesson would encourage and allow every member of the community to present their ideas and express their opinions without fear of censure or ridicule.

Басқалардың айтқанын құрметтеу - сыпайы тыңдаудан да артығырақ. Сондай-ақ құрмет басқалардың айтқандарының шынымен тыңдалғанын және мұқият қарастырылғанын көрсетеді. Сабақ қоғамдастықтың әрбір мүшесіне айыптаудан немесе келекелеуден қорықпай өз идеяларын және пікірлерін жеткізуге ынталандырады және мүмкіндік береді.

4	Most students are comfortable representing their ideas AND expressing their opinions without fear of censure or ridicule. Teacher interactions always encourage student exploration and/or discussion for all students. Оқушылардың көпшілігі өз идеяларын ұсынып, өз пікірлерін айыптаудан немесе келекелеуден қорықпай айта алады. Мұғаліммен өзара әрекеттесу әрқашан барлық оқушыларды зерттеуге және/немесе талқылауға шақырады.
3	Most students are comfortable representing their ideas AND expressing their opinions without fear of censure or ridicule. Teacher interactions usually encourage student exploration and/or discussion for all students. Оқушылардың көпшілігі өз идеяларын ұсынып, өз пікірлерін айыптаудан немесе келекелеуден қорықпай айта алады. Мұғаліммен өзара әрекеттесу әдетте барлық оқушыларды зерттеуге және/немесе талқылауға шақырады.
2	Some students are comfortable representing their ideas and expressing their opinions without fear of censure or ridicule. Teacher interactions seldom encourage student exploration and/or discussion for all students. Кейбір оқушылар өз идеяларын ұсынуға және өз пікірлерін айыптаудан немесе келекелеуден қорықпай айта алады. Мұғаліммен өзара әрекеттесу оқушыларды барлық оқушылар үшін зерттеуге және/немесе талқылауға сирек ынталандырады.
1	There is some student interaction. Teacher interaction does not encourage student exploration and/or discussion for all students. Оқушылар арасында аздаған қарым-қатынас бар. Мұғаліммен өзара әрекеттесу барлық оқушыларды зерттеуге және/немесе талқылауға шақырмайды.

0	There is little or no student interaction. If the students interact, negative comments may occur. Оқушылар арасындағы қарым-қатынас аз немесе мүлдем жоқ. Оқушылар бір-бірімен араласса, жағымсыз пікірлер туындауы мүмкін.
---	---

16. Мұғалім оқушылардың физикалық кеңістігін және/немесе орналасуын оқушылар мен топтардың қозғалысына қолайлы етіп ұйымдастырады.

4	The teacher consistently and effectively organizes the physical space or arrangement of students, so it is a safe environment that supports diverse grouping and the ability to see learning materials and movement, and allows effective communication among both teachers and students. Мұғалім оқушылардың физикалық кеңістігін немесе орнын әр түрлі топтарға бөлуді және оқу материалдары көру мүмкіндігін, қозғалысын, сондай-ақ мұғалімдер мен оқушылар арасындағы тиімді қарым-қатынасты қамтамасыз ететін қауіпсіз орта болатындай етіп жүйелі және тиімді ұйымдастырады.
3	The teacher generally and effectively organizes the physical space or arrangement of students so it is a safe learning environment that encourages diverse grouping, the ability to see learning materials and movement and allows effective communication among both teachers and students. Мұғалім тұтастай алғанда оқушылардың физикалық кеңістігін немесе орнын, әртүрлі топтарға бөлу, оқу материалдарын көру қабілетіне ықпал ететін, қозғалуына және мұғалімдер мен оқушылар арасындағы тиімді қарым-қатынасты қамтамасыз ететін қауіпсіз оқу ортасын тиімді ұйымдастырады,
2	The teacher does not demonstrate effective organization of the physical space or arrangement of students. The physical space was in some ways not conducive to learning or seeing all the classroom visuals or communicating in groups. Мұғалім физикалық кеңістікті немесе оқушылардың орнын тиімді ұйымдастырмайды. Физикалық кеңістік белгілі бір мағынада сыныпта немесе топтық қарым-қатынаста барлық көрнекі материалдарды оқуға немесе қарауға қолайлы болмады.
1	There is some attempt to organize the physical space or arrangement of students but this could be improved for more effective learning and opportunities. Оқушылардың физикалық кеңістігін немесе орнын ұйымдастыру әрекеті бар, бірақ оны тиімдірек оқыту мен мүмкіндіктер үшін жақсартуға болады.
0	It appears that the physical space or arrangement of students has been given consideration as to how it impacts on student learning and communication. Оқушылардың физикалық кеңістігі немесе орны оқушылардың оқуына және қарым-қатынасына қалай әсер ететіні тұрғысынан назар аударған сияқты.

Ә. Оқушы / мұғалім қарым-қатынасы

17) Мұғалім оқушылардың белсенді қатысуын ынталандыратын және бағалайтын фасилитатор ретінде әрекет етеді.

This implies more than just a classroom full of active students. It also connotes their having a voice in how that activity is to occur. Simply following directions in an active manner does not meet the intent of this item. Active participation implies agenda-setting as well as “minds-on” and “hands-on”.

Бұл белсенді оқушыларға толы сыныптан да көп нәрсені білдіреді. Бұл сондай-ақ олардың бұл іс-шаралардың қалай өтуі керектігі туралы өз пікірін білдіретінін білдіреді. Жай ғана нұсқауларды белсенді түрде орындау бұл тармақтың мақсатына сәйкес келмейді. Белсенді қатысу күн тәртібін белгілеуді, сондай-ақ «ойлы» (“minds-on”) және «қолданбалы» (“hands-on”) әрекетті білдіреді.

4	Most of the students describe the phenomenon and play a significant role in constructing and validating the final explanation of the phenomenon. Оқушылардың көпшілігі құбылысты сипаттайды және оқиғаның қорытынды түсіндірмесін құруда және растауда маңызды рөл атқарады.
3	Some of the students describe the phenomenon and play a significant role in constructing and validating the final explanation of the phenomenon. Кейбір оқушылар құбылысты сипаттайды және құбылыстың соңғы түсіндірмесін құруда және бекітуде маңызды рөл атқарады.
2	Most of the students describe the phenomenon but no one other than the teacher validates and constructs the explanation. Оқушылардың көпшілігі құбылысты сипаттайды, бірақ мұғалімнен басқа ешкім түсініктеме құрастырмайды немесе растамайды.
1	Some of students describe the phenomenon but no one other than the teacher validates and constructs the explanation. Кейбір оқушылар құбылысты сипаттайды, бірақ мұғалімнен басқа ешкім түсініктеме құрастырмайды немесе растамайды .
0	No Student participation Оқушылардың қатысуы жоқ.

18. Оқушылар балама шешімдерді, стратегияларды және дәлелдемелерді түсіндірудің әртүрлі тәсілдерін құруға ынталандырылды.

The teaching shifts the balance of responsibility for mathematical or scientific thought from the teacher to the students. The teacher actively encourages this transition. For example, in a mathematics lesson, the teacher might encourage students to find more than one way to solve a problem. This encouragement would be highly rated if the whole lesson was devoted to discussing and critiquing these alternate solution strategies. **(Assumption being most problems have multiple explanations).**

Оқыту математикалық немесе ғылыми ой үшін жауапкершілік тепе-теңдігін мұғалімнен оқушыларға ауыстырады. Мұғалім бұл ауысуды белсенді түрде ынталандырады. Мысалы, математика сабағында мұғалім оқушыларды есепті шешудің бірнеше әдісін табуға ынталандыруы мүмкін. Егер бүкіл сабақ осы балама шешім стратегияларын талқылауға және сынға арналса, бұл ынталандыру жоғары бағаға ие болар еді. (Көптеген мәселелердің бірнеше түсіндірмелері бар жорамал).

4	This is valued within groups AND is discussed with the whole class. Бұл топ ішінде бағаланады және бүкіл сыныппен талқыланады.
3	This is valued within groups; it is not discussed with the whole class. Бұл топтар ішінде бағаланады; бүкіл сыныппен талқыланды.
2	Within whole class multiple strategies, conjectures or ways of interpreting evidence are accepted but no effort is made to solicit them. Бүкіл сынып ішінде дәлелдемелерді түсіндірудің көптеген стратегиялары, болжамдары немесе тәсілдері қабылданады, бірақ оларды нақтылауға күш салынбайды.
1	There is only one acceptable path to the solution solicited during the class. Сабақ барысында сұралған шешімге бір ғана қолайлы жол бар.
0	Students are not encouraged to use strategies and provide conjectures or the teacher only offers low level problems that have only 1 solution. Оқушылар стратегияларды қолдануға және болжам жасауға ынталандырылмайды немесе мұғалім бір ғана шешімі бар төмен деңгейлі мәселелерді ғана ұсынады.

19. Жалпы, мұғалім оқушыларға шыдамдылық танытты.

Patience is not the same thing as tolerating unexpected or unwanted student behavior. Rather there is anticipation that, when given a chance to play itself out, unanticipated behavior can lead to rich learning opportunities. A long "wait time" is a necessary but not sufficient condition for rating highly on this item.

Шыдамдылық күтпеген жерден пайда болған және сіз қаламайтын оқушының әрекеттеріне шыдау деген сөз емес. Керісінше, бұл өзін көрсетуге мүмкіндік бергенде, күтпеген оқушының мінез-құлқы бай оқу мүмкіндіктеріне әкелуі мүмкін деген үміт. Ұзақ «күту уақыты» осы тармақ бойынша жоғары баға беру үшін қажет, бірақ жеткіліксіз шарт болып табылады.

4	The teacher provides ample opportunity for students to explore on their own terms and sufficient wait time. Мұғалім оқушыларға материалды өз бетінше меңгеруге кең мүмкіндіктер мен жеткілікті күту уақытын береді.
3	The teacher does not capitalize on all opportunities to allow students to explore on their own terms but does provide sufficient wait time. Мұғалім оқушылардың өз бетінше ізденуіне мүмкіндік беру үшін барлық мүмкіндіктерді пайдаланбайды, бірақ күтуге жеткілікті уақыт береді.
2	The teacher provides sufficient wait time before accepting student responses. Мұғалім оқушылардың жауаптарын қабылдас бұрын жеткілікті күту уақытымен қамтамасыз етеді.
1	The teacher sometimes provides sufficient wait time before accepting student responses. Кейде мұғалім оқушының жауаптарын қабылдағанға дейін күтуге жеткілікті уақыт береді.
0	The teacher provides no wait time.

	Мұғалім күтуге уақыт бермейді.
--	--------------------------------

20. Мұғалім ресурстық тұлға ретінде оқушылардың зерттеулерін қолдау және жақсарту үшін әрекет етті.

A reformed teacher is not there to tell students what to do and how to do it. Much of the initiative is to come from students, and because students have different ideas, the teacher's support is carefully crafted to the idiosyncrasies of student thinking. The metaphor, "guide on the side" is in accord with this item.

Заманауи мұғалім оқушыларға не істеу керектігін және оны қалай істеу керектігін айту үшін керек емес. Бастаманың көп бөлігі оқушылардан туындайды және оқушылардың идеялары әртүрлі болғандықтан, мұғалімнің қолдауы оқушының ойлау ерекшеліктеріне мұқият жасалған. «Бүйірдегі бағыттаушы» ("guide on the side") метафорасы осы тармаққа сәйкес келеді.

4	The teacher uses student investigative data or questions to direct the inquiry process. Мұғалім зерттеу процесін бағыттау үшін оқушылардың зерттеу деректерін немесе сұрақтарын пайдаланады.
3	The teacher uses student questions to direct the inquiry process. Мұғалім зерттеу процесін бағыттау үшін оқушылардың сұрақтарын пайдаланады.
2	The teacher answers questions instead of directing inquiry. Мұғалім оқушылардың бағыттаудың орнына сұрақтарға жауап береді.
1	The teacher demonstrates the phenomenon followed by whole class discussion. Мұғалім құбылысты көрсетеді, содан кейін сыныпта талқылау жүргізіледі.
0	The class is lecture based. Сабақ дәріске негізделген.

21. «Мұғалім тыңдаушы ретінде» ("teacher as listener") және (қалыптастырушы бағалаушы) метафорасы бұл сыныпқа өте тән болды.

This metaphor describes a teacher who is often found helping students use what they know to construct further understanding. The teacher may indeed talk a lot, but such talk is carefully crafted around understandings reached by actively listening to what students are saying. "Teacher as listener" would be fully in place if "student as listener" was reciprocally engendered.

Бұл метафора оқушыларға одан әрі түсінік қалыптастыру үшін білетіндерін пайдалануға көмектесетін мұғалімді сипаттайды. Мұғалім шынымен де көп сөйлей алады, бірақ мұндай сөйлеу оқушылардың айтқанын белсенді түрде тыңдау арқылы алынған түсінік аясында құрылады. «Мұғалімнің тыңдаушы ретінде» болуы орынды болар еді егер «оқушы тыңдаушы ретінде» өзара пайда болса.

4	The teacher listens to the students and asks questions to help the students construct their own understanding.
---	--

	Мұғалім оқушыларды тыңдап, оқушылардың өз түсінігін қалыптастыруға көмектесу үшін сұрақтар қояды.
3	The teacher listens to the students but most of the teacher's questions only allowed for yes/no or factual answers. Мұғалім оқушыларды тыңдайды, бірақ мұғалімнің сұрақтарының көпшілігіне тек иә/жоқ немесе нақты жауаптар ғана рұқсат етілді.
2	Some attempts are made by the teacher to incorporate student ideas into the lesson but most of the questions only allowed for yes/no or factual answers. Мұғалім сабаққа оқушылардың идеяларын енгізуге тырысады , бірақ көптеген сұрақтарға тек иә/жоқ немесе нақты жауаптармен жауап беруге ғана рұқсат етіледі.
1	One attempt is made by the teacher to incorporate student ideas into the lesson but most of the questions only allow for yes/no or factual answers. Мұғалім сабаққа оқушының идеяларын енгізуге бір әрекет жасайды, бірақ көптеген сұрақтар тек иә/жоқ немесе нақты жауаптарға ғана мүмкіндік береді.
0	There is no attempt by the teacher to incorporate student ideas into the lesson all of questions only allow for yes/no or factual answers. Мұғалім сабаққа оқушының идеяларын енгізуге тырыспайды, барлық сұрақтар тек иә/жоқ немесе нақты жауап беруге ғана мүмкіндік береді.

VI ӨЗАРА БАҒАЛАУ

22. Мұғалім оқушылардың бір-бірінің сабақтың негізгі ұғымдарын немесе идеяларын түсінуін бағалауға белсенді қатысуын басшылыққа алды.

Assessment questions should not only be asked by the teacher in a collaborative learning culture but by all (including other students). Therefore, to rate high on this question students must be actively asking each other questions without the prompting of teachers.

Бірлесіп оқыту мәдениетінде бағалау сұрақтарын тек мұғалім ғана емес, барлығы (басқа оқушыларды қоса) қоюы керек. Сондықтан бұл пункттен жоғары баға алу үшін оқушылар бір-біріне мұғалімдердің нұсқауынсыз белсенді түрде сұрақ қоюы керек.

4	Most students ask each other clarification questions that assess each other's conceptual understanding in small groups and as a whole class. Оқушылардың көпшілігі шағын топтарда және бүкіл сыныпта бір-бірінің тұжырымдамалық түсінігін бағалайтын нақтылау сұрақтарын қояды.
3	Some students ask each other clarification questions that assess each other's conceptual understanding in small groups and as a whole class. Кейбір оқушылар шағын топтарда және бүкіл сыныпта бір-бірінің тұжырымдамалық түсінігін бағалайтын нақтылау сұрақтарын қояды.
2	Some students ask each other clarification questions that assess each other's conceptual understanding but this is limited to either small groups or as a whole.

	Кейбір оқушылар бір-бірінің тұжырымдамалық түсінігін бағалайтын нақтылау сұрақтарын қояды, бірақ бұл шағын топтарға немесе жалпыға ғана шектеледі.
1	Only a single student's ideas are assessed but student-to-student interaction concerning assessment of conceptual understanding is not encouraged. Тек бір оқушының идеялары бағаланады, бірақ концептуалды түсінуді бағалауға қатысты оқушылардың өзара әрекеттесуіне жол берілмейді.
0	No students question each other's statements. Ешбір оқушы бір-бірінің түсініктерін сұрамайды.

23. Мұғалім оқушылардың білімін бағалау және олардың оқуы туралы рефлексия жасауға бағыт-бағдар беру үшін оқушылардың идеяларын үнемі сұрақ астына алады және олардан түсіндіруді сұрайды.

When the teachers ask questions of students, are they questions that ask the students to go deeper into their responses? The teacher uses the student response to further assess the depth of their understanding of the topic.

Мұғалімдер оқушыларға сұрақтар қойғанда, олар оқушыларға жауаптарына тереңірек үңілуге мүмкіндік беретін сұрақтар қоя ма? Мұғалім оқушылардың жауаптарын олардың тақырыпты терең түсінгенін одан әрі бағалау үшін пайдаланады.

4	The teacher asks questions of most of the students that requires them to state their reasoning and includes exploratory follow-up question(s). Мұғалім оқушылардың көпшілігіне өз ойларын айтуды талап ететін сұрақтар қояды және нақтылау сұрақтарын қосады.
3	The teacher asks questions of some of the students that requires them to state their reasoning and includes exploratory follow-up questions. Мұғалім кейбір оқушыларға өз ойларын айтуды талап етеді және нақтылау сұрақтарын қамтитын сұрақтар қояды.
2	The teacher asks questions of students that requires them to state their reasoning but does not ask exploratory follow-up questions. Мұғалім оқушыларға өз ойларын айтуды талап ететін сұрақтар қояды, бірақ нақтылайтын сұрақтар қоймайды.
1	The teacher only asks questions that do not require students to state their reasoning (i.e., confirmation questions requiring yes or no or recall or short answer factual questions). Мұғалім тек оқушылардан өз пікірін айтуды талап етпейтін сұрақтарды қояды (яғни, иә немесе жоқ жауапты, қайталауды немесе нақты сұрақтарға қысқа жауапты қажет ететін растау сұрақтары).
0	The teacher does not question the students. Мұғалім оқушыларға сұрақ қоймайды.

24. Мұғалім оқушы мен оқушының өзара әрекеттесуіне қоса, бағалауды және оқушылардың пікірін бекітуді қамтитын сынып мәдениетін құрды.

This question is looking at specific classroom culture where students know that they have to qualify their answers and those answers are to be assessed by all members of the community. Do you observe the teacher encouraging this type of culture? Are the questions of students thoughtful and require greater than a short factual response or a yes/no answer? Does the teacher ask the students to respond to other students' assertions?

Бұл сұрақ оқушылардың жауаптарын нақтылау керектігін және бұл жауаптарды қауымдастықтың барлық мүшелері бағалауы керек екенін білетін сыныптың ерекше мәдениетін қарастырады. Мұғалімнің мәдениеттің бұл түрін қалай ынталандыратынын байқайсыз ба? Оқушылардың сұрақтары ойластырылған және қысқа фактілерді қажет етеді ме әлде иә/жоқ жауаптарды ма? Мұғалім оқушылардан басқа оқушылардың мәлімдемелеріне жауап беруді сұрай ма?

4	The teacher routinely requests most students to respond to other students' comments in order to clarify their understanding. Мұғалім әдетте оқушылардың көпшілігінен түсінігін нақтылау үшін басқа оқушылардың пікірлеріне жауап беруді сұрайды.
3	The teacher routinely requests some students to respond to other students' comments in order to clarify their understanding. Мұғалім әдетте кейбір оқушылардан түсінгендерін нақтылау үшін басқа оқушылардың түсініктемелеріне жауап беруді сұрайды.
2	The teacher routinely requests a few students to respond to other students' comments in order to clarify their understanding. Мұғалім әдетте аздаған оқушыдан түсінігін нақтылау үшін басқа оқушылардың түсініктемелеріне жауап беруін сұрайды.
1	Assessment is predominantly teacher-centered. Бағалауды негізінен мұғалім жүргізеді.
0	No assessment of student ideas facilitated in any way by teacher. Мұғалім оқушылардың идеяларын бағалауды жүзеге асырмайды.

VII Integrating Content and Language in Classes

25. Сабақ пән мазмұнын да, оқуды тиімді ұйымдасғыру үшін қажетті тілді де меңгертуге ықпал етті.

See Karabassova (2018) for further explanation of CLIL and the approach teaching subjects in an additional language with both content and language objectives.

CLIL түсіндірмесін және мазмұнды да, тілдік мақсаттарды да қамтитын қосымша тілде пәндерді оқыту тәсілі туралы Қарабасова (2018) мақаласынан қараңыз.

*L1 (first language) in this study is defined, drawing from NIS practice, as either Kazakh or Russian. L1 is the language chosen by a parent or guardian for a child as the primary language of instruction at the primary and secondary school levels. While in reality students may have Russian or another language as their first home language, or have developed two or more languages simultaneously at home, this distinction makes it clearer that in a Kazakh-medium school, the L1 is Kazakh, L2 is Russian, and L3 is English. In a Russian-medium school, L1 is Russian, L2 is Kazakh, and L3 is English.

*Бұл зерттеудегі L1 (бірінші тіл) НЗМ тәжірибесіне сүйене отырып, қазақ немесе орыс тілі болып табылады. L1 – баланың ата-анасы немесе қамқоршысы бастауыш және орта мектеп деңгейінде негізгі оқыту тілі ретінде таңдаған тіл. Шындығында оқушылар орыс тілін немесе басқа тілді бірінші ана тілі ретінде пайдалана алады немесе үйде бір уақытта екі немесе одан да көп тілді дамыта алады, бұл айырмашылық қазақ тілінде оқытатын мектепте L1 қазақ тілі, L2 орыс тілі және L3 ағылшын тілі екенін анық көрсетеді. Орыс тілінде оқытатын мектепте L1 орыс тілі, L2 – қазақ тілі және L3 – ағылшын тілі.

4	Both content and language objectives were a) explicit, b) specific, c) integrated, d) oriented around subject-knowledge development tasks, and consistently mentioned throughout the lesson. Мазмұны да, тілдік мақсаттары да а) анық, б) нақты, в) кіріктірілген, г) пәндік білімді дамытуға бағытталған тапсырмаларды орындауға бағытталған және сабақ барысында үнемі айтылып отырды.
3	Both content and language objectives were sometimes mentioned to explicitly throughout the lesson. Мазмұны да, тілдік мақсаттары да кейде сабақ барысында анық айтылды.
2	Both content and language objectives were observed to but implicitly and incidentally. Мазмұндық және тілдік мақсаттар да орындалды, бірақ жанама және кездейсоқ.
1	Only content objectives were explicitly mentioned. Тек мазмұнның мақсаттары нақты айтылды
0	Neither focused language nor content objectives were mentioned or observed. Ешбір тіл немесе мазмұн мақсаттары айтылмады немесе орындалмады.

26. Сабақта мұғалімдер мен оқушылардың репертуарындағы тілдер қолданылды.

This rubric is based on the position that the ideal is to create an implementational and ideological space (Hornberger, 2002) for languaging for learning content. A monolingual, English-only space is considered least effective for content and language development in a multilingual context. The lower middle framings are based on preliminary research in higher education of L1 language practices that facilitate comprehension but not active learning of content through a target language.

Бұл пункт білім беру мазмұны үшін тілдің практикалық және идеологиялық кеңістігін құру идеалы деген ұстанымға негізделген. Тек ағылшын тіліндегі монолингвалдық кеңістік көптілді контексте мазмұн мен тілді дамыту үшін өте тиімсіз болып саналады. Төменгі аралық кадрлар түсінуді жеңілдететін, бірақ мақсатты тіл арқылы мазмұнды белсенді меңгеруге көмектеспейтін L1 тіл тәжірибесі бойынша алдыңғы жоғары білім зерттеулеріне негізделген.

*target language means the primary language of instruction for a particular subject.

*Нысаналы тіл белгілі бір пән бойынша негізгі оқыту тілі дегенді білдіреді.

4	The teacher explicitly creates a welcoming space for the fluid use of shared language repertoires for meaning making and identity development. Мұғалім мағынаны тудыру және тұлғаны дамыту үшін тілдік репертуарды қолдануға ашық түрде қолайлы кеңістік жасайды.
3	Teacher occasionally uses or allows students to use L1* or other languages to support content acquisition, but at other times restricts students use when it might be beneficial for meaning making. Мұғалім кейде мазмұнды меңгеруді қолдау үшін оқушыларға олардың L1* немесе басқа тілдерді пайдаланады немесе пайдалануға рұқсат береді, бірақ кейде түсіну үшін пайдалы болуы мүмкін жағдайда оқушылардың пайдалануын шектейді.
2	Teacher makes judicious but overly limited use of L1, e.g., by only providing a glossary of subject-specific vocabulary/terminology in multiple languages. Мұғалім оқушылардың L1 тілін орынды, бірақ тым шектеулі пайдаланады, мысалы, бірнеше тілдегі пән лексикасы/терминологиясының глоссарийін ғана қамтамасыз ету арқылы.
1	Teacher makes ineffective use of the students' L1, e.g., by translating all content presented in the target language*. Мұғалім оқушылардың L1 тиімсіз пайдаланады, мысалы, ұсынылған барлық мазмұнды мақсатты тілге аудару арқылы*.
0	The teacher explicitly or implicitly allows for and uses only one language in the classroom. Мұғалім ашық немесе жанама түрде сыныпта бір ғана тілге рұқсат береді және пайдаланады.